

Emilia Lönblad

En konstnärs resa i tanke och rum

Kristianstadskonstnären Emilia Lönblads målningar och skisser visades i en utställning på Regionmuseet Kristianstad hösten 2001. Tack vare många privatpersoner som generöst lånade ut sina tavlor, och berättade om sina minnen, fick vi även en mer personlig bild av Emilia Lönblad. Texterna här är baserade på utdrag från hennes brev och anteckningsböcker som finns i Regionmuseets arkiv.

Evelyn Thomasson

Jag är född den 29 mars 1865, året då järnvägen kom till Kristianstad. Min far Johan Lönblad var teckningslärare i Kristianstad.

Med två oförgätliga stunder i mitt liv vill jag gärna få börja dessa anteckningar. Den första - det var, när min far tog mig in i sin privata ritskola, lyfte mig upp på en kuddebelagd stol vid det stora ritbordet ... och då jag bland alla min fars elever fick lära mig att med blyertsen utföra en bestämd uppgift. Jag var då bara 6 år.

Den andra var till min 16-års dag, då jag fick av pappa en oljefärglåda (med härliga färger i) som han beställt hos en möbelsnickare här i stan.

Att på paletten få blanda dessa oljefärger och breda dem på duken - det fyllde mig med en lyckokänsla, som om jag varit i paradiset.

Sedan jag avslutat min skolgång fick jag under min fars ledning lära mig undervisa både i Kristianstads Borgarskola, flickskolan och privata rit- och målarritskola. Även min barndomsvän Hedvig Tegnér fick sin först utbildning i min fars privata rit- och målarritskola.

1886 fick jag sitta och måla ett par månader på Ferdinand Stoopendals elevateljéer i Stockholm innan jag började som elev vid tekniska skolan i Stockholm, och kom hem julen 1889 med avgångsbetyg till Teckningsläroverk vid högre läroverk.

I januari 1890 dog min far och jag fick då sköta teckningsundervisningen i alla de skolor, där min far varit teckningslärare. Då jag visste, att han önskade mig till efterträdare, ansökte jag den plats han innehåft som teckningslärare vid Kristianstads högre allmänna läroverk. Jag hade fått veta, vad papper jag skulle sända in. Men - man hade glömt, att för en kvinna fordrades den tiden Kungliga Majestäts tillåtelse att söka in vid högre läroverk. Min ansökan kom alltså tillbaka.

Jag blev uppmanade av rektorn att "klaga"; jag hade, eftersom vad han sade, de största meriterna, men jag klagade ej, utom mottag detta avslag med tacksam glädje, lycklig över att nu få helt egna mig åt konsten.

Nästan varje år, alltsedan jag var liten, fick jag följa mina föräldrar till Köpenhamn att se Charlottenborgsutställningen. Där fastnade jag för Elisabeth Keyserns unga kulla med sina getter ute i skogen. Alltsedan sökte jag denna E. Keyser.

Jag fick veta att hon återvänt till Sverige - och tog emot elever. Sommaren 1890 voro mor och jag en månad i Arild, där jag då var E. Keyserns elev.

Vintern arbetade jag hemma i Kristianstad som lärarinna i teckning och målning, men sommaren 1891 var jag åter i Arild. Då hade Elisabeth Keyser en målarskola för hela sommaren.

Vaknade med de glada minnen från 19/9 1892, så levande och upplivande.

Hell dig, Fredrika!
På fred vare rika de kommande år!

Så började Natanael Beskows verser, när vi två samt Elisabeth Keyser och Ingeborg Westfelt den dagen byllade tant Hilda Keyser på hennes Fredrikadag. O, en så glad, glad dag!

Jag klädd som historiens musa manade med min papyrusrulle som tronstaf fram det förgångnas andar: Arild, Tora och Helena. Och så lästes Natanael B-ws versar och vi hade en festlig afton samman.

- från Emilias dagbok den 19/9 1942

Elisabeth Keyser, Tora, Ingeborg Westfelt, Natanael Beskow, Fredrika, Hilda Keyser, Arild, 1892

Mot slutet av sommaren ordnades en utställning av våra arbeten, där bl a min tavla *Cilla Pers* ådrog sig en viss uppmärksamhet, särskilt för handen.

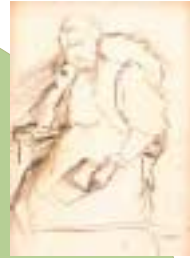
Hela sommaren 1892 var jag åter i Arild och hann nog mer, än jag någonsin gjort på tre månader. Det var så gott som uteslutande friluftsmålning jag gjorde de åren och det har nog bidragit till, att det dröjde, innan jag kunde gripas lika starkt av målning inomhus.

Färgerna ute voro så mycket mjukare, hade så mycket rikare nyanser än inomhus, där de föreföll mig så hårda och tunga.

1893-95 bodde jag med min Mor i Paris. På vintrarna, på inrådan av Elisabeth Keyser, var jag elev hos Louise Breslau, i Mme Souldy-Darquets atelier, där även Jean-Jaques Rousseau undervisade.

På somrarna bodde mor och jag i Montigny-sur-Loing, som tillika med Gréz är de av skandinaver mera besökta platserna nära Fontainebleau. Jag njöt av att åter få måla pleine-air och att där finna en liten blond modell. Små barn, unga blonda kvinnor voro länge de modeller jag bäst förstod och mest fångslades av.

Jag kom åter med min Mor till Sverige 1895 och sökte mig snarast möjligt till Arild. Sommaren efter målade där jag en av mina mest uppskattade tavlor: *Jungfru Maria i Rosengård*. Den blef min debut tavla på Parisersalongen 1897.

Jag gjorde studieresor till Tyskland, tillbringade våren i Paris och somrarna i Arild. När jag var hemma hos min mor i Kristianstad, började som vanligt vänner och bekanta snart fråga, varthän jag nästa gång tänkte fara. Och jag svarade "Till Rom" och tänkte ej vidare därpå.

Men då min Mor hörde mig hålla i med det svaret, frågade hon en dag: "Men - inte menar du väl allvar med, att du tänker resa till Rom?" Jag skrattade och lugnade henne med, att det bara var ett skämt. "Då de nödvändigt vill ha mig att resa någonstans, kan jag ju variera svaret och någon gång säga Rom i stället för Paris."

*Vad man upplever första gången
man är i Rom, glömmet man aldrig
och det sätter outplånliga spår.
Man lär att stå stilla i rummet och
resa med sin tanke genom seklerna.
Allt var så nytt och underligt.
Jag hade beräknat möta antikens
Rom. Men ramlade nu rakt
in i medeltidens.*

Men hur det nu var, så - i början av april 1908 var jag färdig med mina beställningar och gjorde min första resa till Rom, där jag fick beställning på en större målning: *Heliga Birgitta med vänner och efterföljare*.

I Rom möttes vi av Fanny Cederblad, syster till min kära vän Elisabeth Keyser. Hon hade varit flera år i Rom - hur många gånger hade hon ej försökt att locka mig dit! Vi kom till Rom på askonsdagen och som pilgrimer fördes vi runt av vår ciceron från kyrka till kyrka.

När påsk var över, tyckte Fanny att vi väl skulle besöka Birgittas hus vid Piazza Farnese. Så kom vi dit och skulle då också få träffa den enda birgittinernunna som då fanns i Rom. Vi infördes till ett ganske stort rum, grön gardin för fönstret. När vi väntat en stund, hörde vi någon gå i en dörr. Och så drogs gardinen till sidan och jag såg en birgittinernunna i den gamla förnäma vackra dräkten för första gången!

Hon var svenska, hette syster Elisabeth (Hesselblad), född i Dalarna i Sverige. Därifrån över Amerika till Rom! - och heliga Birgittas hus och där blivit vigd till hennes andliga dotter.

Sedan första hälsningar växlats, frågade syster Elisabeth, om jag tänkte måla i Rom . . . svarade jag helt impulsivt: ”ja, men då vill jag måla syster Elisabeth här!” Till min häpnad svarade syster Elisabeth stilla: ”Jag skall fråga Moder abedissan och så giva fröken Lönblad skriftligt svar:”

Svaret kom också efter ett par dagar. Jag var välkommen onsdag morgon kl 9! Så vandrade jag den soliga morgonen de gamla, smala, krokiga gatorna från Ghettot till det förnäma Piazza Farnese in i ett kvarter av gamla patriciska hus, som nu i allmänhet se förfallna ut, bebodda av fattiga.

En dag på hösten 1933, när jag var sex år och gick i Svea Samuelssons Kindergården i Karlshamn, kom ett par damer på besök och gick runt och tittade på oss. Jag minns att vi satt runt ett långbord och knåpade med något. Deras intresse så småningom koncentrerades på mig.

De såg glada och vänliga ut, så jag förstod att de inte sökte mig för något busstreck. Den ena damen pekade på mig och sa ”Den ska jag ha!” Strax efteråt vandrade de hem till oss och talade med min mor om att få låna mig som modell för en tavla med *Madonnan och Barnet*.

Jag har undrat över varför hon valde just mig - det var kanske mina genomlysta röda öron som gav ett klart ljussken, om inte rent av - en gloria - över huvudet!

Jag gick under några eftermiddagar till församlingshemmet där ett rum gjorts i ordning som ateljé. ”Madonnan” var Signe Nilsson som jag kände från söndagskolan.

Jag kommer ihåg att konstnärinnan berättade mycket om resor i Frankrike och att hon i ateljen hade ett par dystra, mörkgröna landskapstavlur med tätt bladverk, vilka var målade i Frankrike.

Annars minns jag bara att hon var ”fin” och avmätt vänlig och att hon kisade med ögonen rätt länge, innan hon bestämde sig för ett penseldrag. Det skilde sig helt från hur vi gjorde i Kindergården, men jag bestämde mig för att i fortsättningen göra så, när jag ritade.

Hon var mycket imponerande, men jag hade naturligtvis ingen aning om att hon hette Emilia Lönlblad, och var ett mycket känt namn inom kyrkokonsten.

Jag fick som gage välja mellan en liten tavla och en tvåkrona. Jag valde tvåkronan.

- Sven B Andersson